

прогнозувати їх майбутні ціни та дохідність. Отже, мета аналізу – ретельне вивчення фінансово-господарського стану емітента, прогнозування його становища в контексті ймовірних змін зовнішнього середовища, прогнозування доходів емітента та пов'язаних із ними дивідендів і балансової вартості акцій. На основі цих даних роблять висновок про доцільність вкладень у той чи інший вид фінансових інвестицій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азарова А. О. Оцінка ефективності інвестиційних проектів / А. О. Азарова, Д. М. Бершов // *Фінанси України*. – 2004. – № 9. – С. 52–57.
2. Беренс В. Руководство по оценке эффективности инвестиций : [пер. с англ. ; новое перераб. и дополн. изд.] / Беренс Вернер, Питер М. Хавранек. – М. : АОЗТ «Интерэксперт», «ИНФРА-М», 1995. – 528 с. – (Промышленные технико-экономические исследования).
3. Возняк Г. В. Методичні особливості оцінки ефективності фінансування інноваційних проектів прибутком від основної діяльності / Г. В. Возняк, А. Я. Кузнецова // *Актуальні проблеми економіки*. – 2005. – № 4 (46). – С. 81–92.
4. Данцигер Й. П. Економічна оцінка інвестиційно-інноваційних проектів / Й. П. Данцигер, С. В. Федоренко // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2004. – № 17. – С. 21–23.
5. Зарембо Ю. Г. Методологічні аспекти визначення економічної та фінансової ефективності інвестицій / Ю. Г. Зарембо // *Економіка і прогнозування*. – 2004. – № 4. – С. 116–130.
6. Нечаева О. Д. Новый подход к анализу инвестиционной деятельности предприятий / Нечаева О. Д., Прорубщиков С. А. // *Инновации*. – 2003. – № 9 (66). – С. 62–66.

УДК 658.19:332.81

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

С. П. Пархоменко

Сфера комунального господарства є однією із найважливіших в економічній системі держави, діяльність якої направлена на задоволення потреб населення. Як відомо, більшість підприємств комунального господарства в Україні знаходиться на межі банкрутства, це пов'язано з фізичним і моральним зносом основних засобів, постійним ростом цін на сировину та енергоресурси, обмеженим обсягом фінансових ресурсів і неефективністю діючої системи управління фінансовими ресурсами. Так, в аварійному стані перебуває більше третини водопровідно-каналізаційних і теплових мереж, близько 30 % теплових пунктів, понад 20 % мостів і шляхопроводів. Потребує заміни 87 % рухомого складу міського електричного транспорту, 70 % автотранспорту, який ви-

користується у сфері благоустрою, близько 40 відсотків насосного обладнання і котлів, понад 20 тис. ліфтів тощо [1].

Тому виникає необхідність у створенні ефективної системи управління фінансовими ресурсами на підприємствах комунального господарства, оскільки від наявності достатнього обсягу фінансових ресурсів залежить їх фінансова стійкість та якість надання послуг.

Проблеми управління фінансовими ресурсами підприємств розглядаються в працях таких відомих учених, як: О. Д. Василик, А. І. Даниленко, В. М. Опарін, В. М. Родіонова, А. М. Поддєрьогін, А. С. Филимоненков та ін. Проте управлінню фінансовими ресурсами на підприємствах комунального господарства приділяється недостатня увага. Такі важливі

проблеми, як формування фінансових ресурсів, їх використання, впровадження стратегічних фінансових планів залишаються поза увагою науковців.

Метою даної статті є аналіз діючої системи управління фінансовими ресурсами на підприємствах комунального господарства та пошук шляхів підвищення її ефективності.

Фінансові ресурси підприємства відіграють важливу роль у його діяльності, це зумовлено тим, що вони здатні трансформуватись у матеріальні, інтелектуальні, технічні, інноваційні та інші види ресурсів. Проблеми управління фінансовими ресурсами існують на кожному комунальному підприємстві, оскільки забезпеченість фінансовими ресурсами є визначальним фактором здійснення процесу виробництва [1].

Управління фінансовими ресурсами підприємств комунального господарства передбачає розробку і застосування форм, методів, заходів ефективного формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення населення якісними послугами у визначений термін і з мінімальними витратами. Таким чином, метою управління фінансовими ресурсами господарюючого суб'єкта є, з одного боку, регулярне забезпечення підприємства коштами для його раціонального оснащення і нормальної поточної господарської діяльності, а з іншого – контроль за їх раціональним використанням [8, с. 22].

Необхідно зазначити, що підприємства комунального господарства мають специфічні особливості функціонування. Так, фінансові ресурси комунального господарства є об'єктом управління місцевих органів влади, які мають значні можливості для впливу на їх фінансово-господарську діяльність і, зокрема, на формування їх доходів і прибутків через відповідну тарифну політику, надання бюджетних дотацій, субвенцій і пільг зі сплати податків і зборів.

Підприємствам комунального господарства властиве монопольне положення в таких сферах діяльності, як водопостачання, газопостачання, вуличне освітлення, озеленення, а це призводить до зниження стимулів до економії ресурсів, лобіювання монопольних інтересів,

відсутності гнучкої тарифної й цінової політики та створення додаткового тиску на споживачів [10].

Такі умови функціонування підприємств комунального господарства суттєво обмежують розвиток управління їх фінансовими ресурсами, а отже, впливають на структуру їх капіталу.

Для вдалого управління фінансовими ресурсами, необхідно чітко розмежовувати джерела їх формування. Найбільш прийнятним, на нашу думку, є поділ джерел їх формування на залучені, позичені та власні.

Власні кошти формуються за рахунок власного капіталу, тобто тієї частини активів підприємства, яка залишається після виконання зобов'язань. До них належать статутний капітал, бюджетні кошти, амортизаційні відрахування, валовий дохід і прибуток. Необхідно зазначити, що статутний фонд комунального підприємства формується із внесків і майна органа місцевого самоврядування, який є представником відповідної територіальної громади-власника. Майно комунального підприємства перебуває у комунальній власності і закріплюється за таким підприємством на праві господарського відання або на праві оперативного управління.

Залучені кошти – це кошти, які не належать підприємству та формуються за рахунок перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською та заборгованістю за платежами до бюджету. Так, згідно зі статистичними даними Міністерства з питань житлово-комунального господарства, величина дебіторської заборгованості за комунальні послуги станом на 1 червня 2010 р. становить 9974,9 млн грн. Найбільша сума заборгованості припадає на спожиті послуги підприємств теплоенергетики – 6279,2 млн грн і за послуги підприємств водопровідно-каналізаційного господарства – 3267,2 млн грн. Найбільшими дебіторами підприємств даної галузі є населення – 5891,0 млн грн і місцеві бюджетні установи – 591,7 млн грн. Кредиторська заборгованість підприємств комунального господарства становить 10909,2 млн грн. Таким чином, у даній галузі кредиторська заборгованість перевищує дебіторську на 934,1 млн грн.

Позичені кошти – це ті кошти, що підприємство отримує на певних умовах. До позичених коштів можна віднести кредити банків, емісія облігацій. Але підприємства комунального господарства майже не використовують позичені кошти у своїй діяльності, оскільки через незадовільний фінансовий стан і нерентабельність не можуть отримати кредит або розмістити облігації на прийнятних умовах [5, с. 15].

Отже, управління джерелами фінансових ресурсів підприємств комунального господарства необхідно здійснювати в довгостроковому та короткостроковому періодах.

Пріоритетом управління в довгостроковому періоді є забезпечення стійкого фінансового стану, який базується на ефективному формуванні та використанні фінансових ресурсів для впровадження найбільш вагомих проектів і заходів. Результатом цих заходів можуть бути значні зміни фінансового стану підприємства, різка зміна структури та величини всіх господарських засобів і джерел їх утворення.

Для ефективної діяльності, підприємствам необхідно сформувати власну стратегію управління фінансовими ресурсами. Під час формування фінансової стратегії підприємства повинні приділити увагу такому:

- збільшенню та прискоренню формування вхідних грошових потоків підприємства;
- оптимізації формування вихідних грошових потоків підприємства в часі;
- підвищенню ліквідності;
- прогнозуванню та плануванню резервів;
- зменшенню фінансових ризиків [8, с. 256–262].

У короткостроковому періоді управління необхідно створити систему заходів з розподілу, використання та контролю фінансових ресурсів для забезпечення поточної діяльності підприємств у межах виконання короткотермінових планів. Пріоритетом управління в короткостроковому періоді є ефективне використання наявних фінансових ресурсів.

Важливим елементом управління фінансовими ресурсами в короткостроковому періоді є складання бюджетів і контроль за їх виконанням. У бюджетах відображаються доходи

та видатки, джерела формування та напрями використання коштів тощо.

Таким чином, бюджетування – це необхідна складова фінансового планування, оскільки основою будь-якого оперативного управління фінансовими ресурсами є система відповідних бюджетів. Упровадження бюджетування сприяє створенню ефективної системи фінансового управління, оптимізації доходів і витрат як у цілому по підприємству, так і по окремих її структурних підрозділах, створенню консолідованої звітності, оцінці показників діяльності, таких як ліквідність, платоспроможність, рентабельність діяльності. Бюджетування дає можливість ефективно контролювати надходження та використовувати кошти, створювати умови для реалізації ефективної стратегії управління фінансовими ресурсами.

У процесі управління фінансовими ресурсами виникає необхідність в оцінці їх формування та використання, що проводиться за допомогою аналізу фінансової звітності підприємства та виконання фінансового й операційного бюджетів підприємства. Аналіз відхилень фактичних показників від бюджетних і визначення причин цих відхилень дає змогу здійснювати постійний контроль за господарською діяльністю підприємства.

Наприклад, проаналізувавши діяльність ПАТ «Київводоканал», було встановлено, що фінансовий стан підприємства незадовільний. Так, 2010 р. дохід від реалізації продукції збільшився в порівнянні з минулим періодом на 81,8 млн грн і станом на 01.01.2011 р. становив 913,0 млн грн, але збиток підприємства за аналогічний період часу збільшився з (-1,6) млн грн до (-76,6) млн грн. Це призвело до того, що показники рентабельності не відповідають нормативним значенням. Кредиторська заборгованість підприємства станом на 01.01.2011 р. становить 831,6 млн грн і перевищує дебіторську на 25,8 %, або на 170,6 млн грн, що призводить до низьких показників ліквідності підприємства, зокрема показник миттєвої ліквідності становить 3,4 % при нормативному значенні більше 20 %. Отже, у підприємства можуть виникнути труднощі при розрахунках за своїми зобов'язаннями [11].

Таким чином, використання бюджетування дає можливість ефективно управляти фінансовими ресурсами, оскільки воно є одним зі способів інтенсифікації роботи за рахунок раціональнішого використання фінансових ресурсів. Слід зазначити, що підприємства комунального господарства не можуть чітко планувати та прогнозувати свою діяльність, оскільки вони залежать від бюджетних трансфертів і пільг. Так, протягом останніх років Державний бюджет України та місцеві бюджети приймаються із затримкою. Наприклад, рішення про бюджет міста Києва на 2010 р. було прийнято 14.05.2010 р., бюджет на 2011 р. був прийнятий 30.12.2010 р., тобто в останній робочий день.

Управління фінансовими ресурсами підприємств комунального господарства має бути спрямоване на надання якісних послуг населенню, а підходи до формування фінансової стратегії та тактики мають враховувати соціальне значення підприємств. Для забезпечення фінансової стабільності підприємств даної сфери необхідно більше уваги приділяти бюджетуванню, щоб забезпечувати виконання прогнозованих обсягів діяльності та визначити напрями подальшого розвитку. Таким чином, підприємствам комунального господарства необхідно створити ефективну систему поточного, оперативного та стратегічного планування, організації, контролю й аналізу діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Джерелейко С. Д. Управління фінансовими ресурсами промислових підприємств / С. Д. Джерелейко // Сталій розвиток економіки. – 2010. – № 1. – С. 156–159.
2. Зерова О. М. Сутність фінансового управління та його особливості в житлово-комунальному господарстві / О. М. Зерова // Економіка будівництва і міського господарства. – 2009. – № 4. – С. 209–214.
3. Забаштанський М. М. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств / М. М. Забаштанський // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 6. – С. 25–29.
4. Стецюк П. А. Когнітивний контекст класифікації джерел фінансових ресурсів / П. А. Стецюк // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит». – 2009. – № 2. – С. 18.
5. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. посіб. / Філімоненков О. С. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : МАУП, 2004. – 328 с.
6. Бобирь О. І. Дослідження процесу управління фінансовими ресурсами підприємства / О. І. Бобирець, Н. В. Тащенко, М. В. Матвієць // Економічний простір. – 2010. – № 38. – С. 166–175.
7. Гришова І. Ю. Аналіз концептуальних підходів до управління фінансовими ресурсами переробних підприємств АПК / І. Ю. Гришова // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії. – 2010. – № 2. – С. 76–84.
8. Мішина С. В. Організаційно-економічний механізм управління фінансовими ресурсами на підприємстві / С. В. Мішина, О. Ю. Мішин. – Х. : Вид-во ХНЕУ, 2006 р. – 176 с.
9. Прушківська Е. В. Напрями вдосконалення, формування та використання фінансових ресурсів на підприємстві / Е. В. Прушківська, М. А. Санакоєва // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 3. – С. 256–262.
10. Лагутін В. Д. Природні монополії і суміжні ринки в Україні: особливості функціонування та ймовірні сценарії реформування / В. Д. Лагутін, Ю. І. Зігліна // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 45–56.
11. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України [Електронний ресурс] : офіц. сайт. – Режим доступу : <http://www.smida.gov.ua>. – Назва з екрана.